

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasiło
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, POUKU.

Letnik I.

V Ljubljani 15. marca 1900.

Št. 6.

Učiteljica in javnost.

4. Časopisje.

Ker smo se že zadnjič dotaknili novodóbné izobrazbe, hočemo se danes malo ponuditi pri nji. Pri besedi „izobrazba“ mislimo v prvi vrsti na umsko omiko, na znanost in vedo. Ali bi ne bilo torej umestno, da razpravljam sedaj o filozofiji, o naravoznanstvu in tehniki? A če govorimo o liberalni omiki, nam ni treba misliti na debele folijante, ne smemo pričakovati od naših modernih temeljitih nazorov in trdnih dokazov. Kaj še? Če hočeš vedeti, kaj zna, kako misli in káko je njegovo duševno obzorje, o nikar ga ne izkušaj, nikar ga ne izprašuj, ampak samo jedno besedo zvedi od njega, samo jedno besedico, saj v njej je obsežena vsa omika modernega človeka —: vprašaj ga, kateri časopis bere! Težavno je učenje po znanstvenih knjigah, a lahko je, v prijetni in poljudni obliki dan na dan prebirati pri kavi ali pri vinu dnevno časopisje. Dnevne novice se preberó najprej, zatem pride listek, in kdor hoče že biti posebno izobražen, prebira tudi članke. Dnevne novice so pa izbrane in pobarvane tako, kakor je všeč uredniku lista. On naznanja naročnikom to, kar se mu zdi potrebno, in jim zamolči, kar jim hoče prikriti. Listki so tendencijozni in imajo nalogo, napol zabavno napol poučno vlivati naročnikom nazore o leposlovju in o znanosti. V političnem delu se pa ljudstvo obdeluje v smislu stranke, katere plačuje pisatelje.

Silno je narastel vpliv časopisja, in oni, ki je pišejo vodijo svet. Pač je dobro, ako ima občinstvo v časopisju sredstvo, po katerem zvé novice iz celega sveta, a vsakdo vidi, kako nevarno postane časopisje, ako je imajo v rokah ljudje brez vesti in brez poštenja.

Grozno je pohujšanje, katero delajo dandanes časopisi. V Avstriji so si znali židje pridobiti vpliv pri vseh večjih časnikih, in kakor Izrael hoče, tako pišejo listi, s katerimi so preplavljene naše gostilne, kavarne in rodbine. Mi se oziramo tu na liste, ki imajo pristop v slovenske rodbine. Neobhodno potrebno se nam zdi, da imajo učiteljice jasne pojme o časopisju, ker one lahko mnogo koristijo in mnogo slabega zabranijo, ako imajo glavo in srce na pravem mestu.

Pri nas si domišljujejo izobraženci, da morejo biti naročeni na „Slovenski Narod“. To je predsodek, ki je izpridil mnogo naših izobražencev, da so izgubili vero, značaj in sramožljivost. Zakaj z lahko vestjo moremo reči, da je ta list med vsemi, kar jih izhaja na Slovenskem in kar jih prihaja iz tujine k nam, najnesramnejši in najlažnivejši. O njegovih nazorih gledé šeste božje zapovedi molčimo, le o njegovi protiverski smeri nekaj besed.

Znano je, da je bil „Narod“ že pred leti od škofov prepovedan, ker je rimskega papeža v svoji podli strasti imenoval „izvržek človeštva“. Pa kar je ta podli list v zadnjih letih počel, presega vse meje. Katoliško cerkev je blatil z najgnjusnejšimi obrekovanji in ji podtikal vse, kar si morejo v pijanosti izmisliti črne duše. Ko je videl, da državno pravdnništvo pusti tiskati stvari, ki izpodkopujejo spoštovanje do svete cerkve, ko je tudi pred sodišči spoznal, da so katoličani v naši državi brezpravni, se je pa osmelil, da trdi tudi take stvari, katere morejo verjeti samo še ljudje, ki so — njega vredni. Ali naj vas spominjam podlih njegovih listkov, kateri so grši od judovskih izdelkov v socialno-demokraških glasilih? Ali naj naštevam, kako je opetovano smešil dogmo o papeževi nezmotljivosti, ali naj citiram zaničljive besede o brezmadežnem spočetju, ali naj naštevam sramotilne članke o celibatu, ali naj vas mučim z zasramovanjem bogoslužja, ali naj navajam njegovo zaničevanje devištva in redovništva, ali naj zapišem, kako je zagovarjal javno nečistost? Ne, to so stvari, s katerimi se dostojni listi niti pečati ne morejo, ne da bi se onesnažili z blatom, katero bruha iz sebe duša apostatov. Le jeden slučaj, ki se je dogodil zadnji teden, naj navedem.

Ves izobraženi svet je častital papežu Leonu XIII. k devetdesetletnici njegovega rojstva. Še celo protestantovski nemški cesar je častital papežu z izrazi najglobokejšega spoštovanja, in še glavno glasilo avstrijskih judov „Neue Freie Presse“, je z občudovanjem pisalo o Kristusovem namestniku. A list slovenske „inteligence“ je ravno to slavje krščanskega sveta porabil za gnusno sramotenje Kristusovega namestnika.

Prinesel je članek o „papeževi kletvi.“ Napisal je dolgo vrsto kletvin, katere so take, da jih vam ne moremo niti citirati. In ta izbruh slepe strasti je podtaknil papežu ter pri tem farizejsko vzdihoval: „Glejte, tako kolne papež, namestu da bi molil.“ Nismo mislili, da so naši uradniki, učitelji in drugi izobraženci tako propadli, da bi to verjeli. A ravno nasprotno je bilo

res. Ta „inteligenca“ je raznašala list okoli, ga brala ljudem in hinavsko pomagala blatiti brezmadežni mašniški plašč Leona XIII. In vendar je dokazano, da je ta izbruh črne duše zlobno izmišljen od sovražnikov svete cerkve, kateri se predrznejo že pisati največje budalosti, ker so prepričani, da vedno najdejo nekaj ljudij, kateri papežu in evangeliju ne verjamejo ničesar, podlim žurnalistom pa vse. Mi vprašujemo: kako je mogoče, da se cela dolga vrsta ljudskih učiteljev ponuja za pomagače pri tem satanskem delu, mi vprašujemo, kako se more „Zaveza učiteljskih društev“ postavljati med vrste takih bojnikov in glavnega urednika tega lista proglasiti za svojega častnega člana?

A mi nečemo soditi oseb, ker je nad nami Sodnik, ki vse vé in bo sodil med nami in med njimi. Mi opozarjamo slovenske učiteljice na te žalostne razmere zato, ker jih morajo poznati, da morejo izpolnovati dolžnosti svojega poklica. Naše takozvano „izobraženstvo“ je toli zaslepljeno, da daje ta list in njemu podobne knjige in časopise v roke n e z r e l i m l a d i n i. Oče ga prebere, in v roke ga vzame mati, da se ob njem „izobrazi.“ Nato obleži list na mizi, in čezenj planejo otroci, da prebirajo grdo zabavljanje proti veri in cerkvi. Slišali smo iz ust otrok na naših ljudskih in meščanskih šolah, da so znali že iz „Naroda“ na pamet psovke proti katoliški cerkvi. Nasprotovanje proti katehetom pri razlagi krščanskega nauka je vedno pogostejši. In če se ti mali „naprednjaki“ iz strahu pred kaznijo ne upajo očitno pokazati svoje „izobrazbe“, pa si po šoli pravijo: „Narod“ pa je pisal tako-le!

Mi pišemo iz osebne žalostne skušnje in ne pretiravamo. Zato pa se obračamo do učiteljic, ki imajo čustvo za dostojnost in ljubezen do čednosti, naj vplivajo v izobraženih krogih na to, da se vsaj nedolžna mladina obvaruje tega strupa. Učiteljica, ki ljubi šolsko mladino, bo poskusila vse, da odvrne od mladih src kužno ostrupljanje. Saj imamo dobrih časopisov v izobilju. Res ni težko najti slovenskega dnevnika, ki je bolje preskrbljen z novicami, nego to glasilo brezverstva, in drugih dobrih katoliških časopisov za vse stanove in za vse potrebe nam tudi ne manjka. Zato pa brez strahu na apostolsko delo!

λ

Učiteljska plača in državni zbor.

dkar je cesarica Marija Terezija proglasila šolo za „politicum“ ali javno zadevo, začela se je država zanimati za šolstvo, dočim je bila vsa vzgoja do tistih dôb v rokah zasebnikov, imenoma v oskrbi cerkve. V pokritje stroškov za ljudsko šolstvo so se tedaj osnovali normalno-šolski zakladi, v katerih so se združile razne cerkvene ustanove, deželni in državni prispevki, in volila zasebnikov. — S tem kapitalom se je vzdrževalo šolstvo do leta 1869. Nove postave so tudi te razmere predružačile. Sedaj veljavni ljudsko-šolski zakon je vse stroške za vstanovljenje in vzdržavanje ljudskih šol naložil posameznim deželam, oziroma njihovim okrajem in občinam.

Država je sicer sebi pridržala nadzorstvo nad „šolstvom“ in „vzgojstvom“ (§ 1), a k stroškom, ki se leto za letom množé, ne prispeva ničesar. Le učiteljišča, z njimi združene vadbice in nekaj drugih šol se vzdržuje na državne stroške. Posledica take vredbe so visoki šolski nakladi v deželnem proračunu in obremenjenje posameznih občin, ki presega včasih njihove moči. Vsled tega je bilo tudi prizadevanje učiteljstva za zboljšanje gmotnega stanja včasih brezvspešno. Deželni zbori so njegove prošnje odbili, kažoč na visoke številke šolskega naklada v deželnem proračunu.

Zadnji čas se je začela povdarjati neka druga rešilna pot. Na učiteljskih shodih se vedno glasneje ponavlja zahteva, naj se šola podržavi, češ država, ki žrtvuje toliko milijonov na leto za vojaštvo, bode ložje prenašala breme, katero povzročuje vzdrževanje šolstva, kakor posamezne dežele.

V tem smislu je tudi avstrijski učiteljski shod na Dunaju 1. novembra m. l. zahteval, naj država vzame tretjino vseh šolskih stroškov na svoje rame in naj bode plača učiteljev enaka plači državnih uradnikov štirih nižjih plačilnih razredov, minimalna plača onih učnih oseb, ki še niso stalno nameščene, pa znašaj vsaj 600 gld. na leto. — Akoravno se zdi, da bode taka resolucija najložje rešila akutno vprašanje učiteljskih plač za vso državo, vendar so se kmalu začeli pojavljati proti njej tehtni vgovori.

Že naučni minister Hartel je povdarjal nasproti deputaciji učiteljstva, da se v prvem delu imenovanega sklepa krši avtonomija deželnih zborov, v katero ti gotovo ne bodejo z lepa privolili. Zadnja leta je avtonomistiški tok v avstrijski politiki vedno močnejši, in zlasti Slovani zahtevajo deželsko in narodno avtonomijo. Tem težnjam bi bilo centralizovanje šolstva do cela nasprotno. — Razni poslanci so tudi opozarjali, da bi tako podržavljenje šole povzročilo izpremembro sedanje avstrijske vstave, in treba bi bilo za njo v državnem zboru dve tretjini neke večine. Vsa ta zamotana vprašanja bi opravičene zahteve učiteljev, ki so zlasti v nekaterih deželah zelo nujne, le zavlekle.

Jasno je tudi, da bi prispevek iz državne blagajne, bremen davkoplačevalcev nikakor ne olajšal. Država nima kapitala na razpolago, da bi ga mogla porabiti v šolske namene. Ako hoče prevzeti vzdrževanje ali so-vzdrževanje šol, mora naložiti nove davke. Dasiravno bi se v ta namen država morda posluževala indirektnih davkov, vendar mora nositi bremena za šolstvo prebivalstvo, kateremu bi se podražila živila ali druge stvari.

Prizadevanje učiteljstva za zboljšanje gmotnega stanja se mora torej vršiti v okviru veljavne vstave in obstoječih razmer, to je potom deželnih zborov. Vendar lahko tudi državni zbor določi načela, ki morajo veljati pri vredbi učiteljske plače. V tem oziru je bil doslej merodajen § 55. državnega ljudsko-šolskega zakona, ki veleva: „Najmanjše prejemke učiteljev je odmeriti tako, da učitelji in podučitelji niso primorani truditi se s postranskimi opravili, ampak, da lahko vso svojo moč na svoj poklic obračajo in da je učiteljem še tudi mogoče svojo rodovino živiti primerno razmeram dotičnega kraja.“ Že dolgo je bila želja učiteljev naj se ti „najmanjši prejemki“, o katerih zakon govori, natančneje določijo. V tem smislu je tudi

„Katoliška zaveza avstrijskih učiteljskih društev“ v odborovi seji dné 1. marca t. l. enoglasno sklenila nastopno resolucijo:

„Ker je vprašanje o regulaciji učiteljskih plač nujna zadeve vsega avstrijskega učiteljstva, ki ne trpi odlašanja in ker je mogoče izvršiti to regulacijo vspešno le potom državnega zakona, izjavlja avstrijska zaveza katoliških društev, da je v zadevi učiteljskih plač z drugimi avstrijskimi društvi solidarna, in se pridružuje njihovim zahtevam, da se § 55. državnega zakona z dné 14. maja 1869 izpremeni in ima v bodoče tako glasiti:

Kakšne zakonite dohodke imajo učitelji in kako jih dobivajo, uredi deželno zakonodajstvo, pri čemur veljajo nastopna načela:

Najmanjši prejemki, katerih ne sme znižati nobena šolska občina, se morajo tako odmeriti, da je plača učitelja ali učiteljice z dnem, ko izvrši izpit vsposobljenosti za pouk na ljudskih šolah jednaka plači c. kr. uradnika v enajstem činovnem razredu. Učiteljem in učiteljicam naj se primeroma s službenimi leti ta plača zvišuje vzporedno z uradniki štirih nižjih razredov. One učne osebe, ki imajo samo spričevalo zrelosti, dobivajo minimalno plačo 600 gld.

Katoliška zaveza učiteljskih društev, ki se zaveda, da ni nikdar enostransko povdarjala materijelnih interesov, ki pa ima vendar dolžnost pomagati stiski avstrijskega učiteljstva, pričakuje, da bodo vsi poslanci avstrijskega parlamenta, ki zastopajo krščanska načela z izpremembo § 55. priboriti učiteljstvu izboljšanje gmotnega stanja, katerega zelo potrebuje.“

Tako resolucija „Katoliške zaveze!“ Ali je kaj upanja, da se bode kmalu vresničila? Naš parlament ne kaže, da bi bil za resno delo in kmalu vgodil tem zahtevam. Zato bodo tudi sedaj deželni zbori morali pomagati najnujnejšim potrebam učiteljstva.

Naj bi se zlasti tovarišem v Istri in na Goriškem vremena kmalu zjasnila!

Nekaj misli o risanju.

(Konec.)

Ra ima le risanje brez stigem svojo vrednost za življenje, dokazuje tudi to, ker tudi slikarji, mizarji, krojači itd. rišejo vedno le na prazen papir in nikdar ne na papir s pikami. Toda vtegne mi kdo odgovoriti: „Rišejo pač na prazen papir, a poslužujejo se zato raznih pripomočkov: ravnila, šestila itd.“ Prav, prijatelj, da si me tega opomnil in mi dal povod tudi o tem nekoliko spregovoriti! Ali smejo učenci pri risanju rabiti pripomočke? Da in ne! Ako učenci rišejo po stigmah, se mora raba pripomočkov sploh zabraniti in prepovedati. Istotako naj se pripomočki nikakor ne dovolijo pri prostoročnem risanju, dokler se učenci vadijo v prostoročnem poteganju premih in krivih črt itd. Nasprotno pa naj se v gotovih, po učitelju določenih slučajih nikakor ne zabranjuje otrokom rabiti poštena sredstva, ki jim delo olajšujejo in jim omogočijo risbo natančno in lično napraviti. Zdi se mi zelo

nespametno in povsem nepotrebno, ako se od učencev zahteva, da naj n. pr. tehniške predmete rišejo brez pripomočkov. Olajšajmo otroku njegovo delo, ker s tem mu veselje do predmeta le še povečujemo. Mesto, da zabranjujemo otroku vsak pripomoček, vadimo ga raje, kako mu služi svinčnik kot ravnilo in šestilo. Čemu toraj s pretiranimi zahtevami siliti otroka, da slepari? Toraj vse, kar je prav.

Vsega priporočila vredni načini risanja, ki zmožnost samostojnega narisavanja močno pospešujejo, so tudi še nekateri drugi, ki se pa ne rabijo preveč pogosto. V mislih imam najprej risanje po narekovanju. Risanje po tej metodi zahteva od učencev veliko pazljivosti in v obilni meri samodelavnosti, zato jo je zelo priporočati in jo učni črteži, veljavni za Kranjsko, tudi zahtevajo. Seveda je treba pri tem posebne previdnosti učiteljeve, da ne zahteva preveč od svojih učencev. Zelo težavne risbe, osobito risbe s krivimi črtami naj se ne zahtevajo prehitro od učencev. Vsekako pa naj se rišejo taki liki, katerih učenci še niso delali, kajti, ako je kak lik učencem že znan, bo marsikdo delal ne oziraje se na učiteljevo narekovanje, in pazljivosti bi pri dotičnikih zaman pričakovali. Pri uporabljevanju te metode pa učitelj tudi žanje, kar je prej sejal. Ako znajo učenci vsako črto in vsak lik imenovati s pravim imenom, ta metoda risanje ne bo prizadevala težav niti učencem niti učitelju. Vse drugače pa bo tam, kjer se učitelj ni ravnal po gorenjem navodilu; risanje po narekovanju bode v tem slučaju ali sploh nemogoče ali pa muka za učitelja, kakor tudi za učence.

Še važneje kakor risanje po narekovanju, se mi zdi, risanje na pamet, katero tudi zahtevajo učni črteži. S to metodo se ne vzbuja pri učencih le pazljivost in samodelavnost, krepi se v najobilnejši meri tudi mišljenje in spomin. Postopanje pri tej metodi pa si mislim nekako sledeče: Učitelj nariše v prisotnosti učencev na tablo primeren lik in pri vsaki potezi vzbuja v učencih pazljivost s tem, da mu morajo imenovati črte, kote itd. Ko je risba gotova, si jo učenci še jedenkrat prav dobro ogledajo in nikakor ni odveč temuč še potrebno je, da učenci najprej gledajo na risbo, potem pa pri zakriti risbi ponovijo red, po katerem so se delali posamezni deli lika. In še - le potem, ko se je to zgodilo, naj se jim veleva, da isto tudi sami na papir naredé.

Zelo primerna vaja, katera učenceve zmožnosti jako vzbuja in njegovo samodelavnost povečuje, je izumevanje novih likov. Potem, ko so učenci risali več v jedno skupino spadajočih vaj, in, ko smo jim pokazali, da se z nekaterimi črtami lahko napravi sicer prejšnjemu podoben, a vendar nov lik, naredili bomo učencem prav posebno veselje, ako jim ukažemo, da sami izumijo in narišejo nov lik, ki bo sestavljen iz istih sestavin, kakor so bili prejšnji, le da bode imel drugo zunanje lice.

Konečno mi je preiti še k tretjemu delu učnega načrta, namreč k zahtevi, da naj učenci poznajo najvažnejša geometrijska telesa in njih omejitve. O tem naj zadostuje le par vrstic, ker stvar je že sama ob sebi dovolj jasna. Učni načrt zahteva med drugim na višji stopinji tudi risanje tehniških objektov v načrtu. Za to risanje moramo imeti pa že nekaj modelov. In kateri naj bodo podlaga vsem drugim, ako ne ravno geometrijska telesa kakor:

kocka, prizma, piramida, cilindar, stožec in krogla? Da učencem ne bo delalo težav zapomniti si imena teh teles, je več kakor gotovo. Pa tudi njih omejitev se jim bode prav hitro vtisnila v spomin, ker podlago temu znanju so si pridobili že pri prejšnjih vajah. Da pa stvar ložje umemo, vzemimo si primer. Učitelj pokaže učencem kocko. Mnogo učencev ji bo vedelo ime že prej, predno ga jim bode učitelj povedal. Drugih geometrijskih teles (razven krogle) seveda ne bodo še znali imenovati. Pa tudi druga imena si bodo učenci prav kmalu zapomnili. Kocka je omejena od kvadratov.

Ali bo treba ta pojem učencem šele sedaj povedati? Nikakor ne; tega že zdavnaj vedó. Koliko takih kvadratov ima kocka? Katere so meje kvadratov? Zopet že znani pojmi. Kjer se dva kvadrata stikata, nastane rob (nov pojem). Koliko robov ima kocka? Kjer se stikajo trije robovi, nastane ogel (zopet nov pojem). Koliko oglov ima kocka? Pri tej priliki se lahko ponovijo tudi pojmi: vspeorednice, pravi kot.

Sedaj sem pri koncu. Podal sem nekaj nasvetov, kako bi se dosegel učni smoter. Nikakor nočem trditi, da je to edino prava pot; toda uverjen sem, da bodo tudi te skromne vrstice marsikomu dobro došle.

Jos. Novak.

L I S T E K .

M o z a i k .

II.

Kančnikov honorar.

„Zapoje pesnik,
Dobi honorar,
Al' brhka natakarica
Spravi denar.“

Češka pesem.

Pninar prejema za svoje delo dnino, učitelj plačo, pesnik ali pisatelj pa — honorar — ako mu ga kdo dá, ker od samih sanjarij, dragi moji, tudi pisatelj ne more živeti.

Pisateljski honorar!

Veliki, kulturni narodi ne štedijo s honorarjem za svoje ljubljence. Za proizvode svojega duha in uma dobe dovolj honorarja, ki jim zadostuje za vse potrebe življenja, da se morejo popolnoma in brez vse skrbi posvetiti pesništvu in pisateljskemu poklicu.

To je življenje!

Pisateljev duh prost vsakdanjih skrbi in težav svobodno in neprestano ustvarja nesmrtna dela, ob katerih se uči in zabava ljudstvo.

Tudi slovenski pesniki in pisatelji prejemajo honorar, zakaj vsako leto beremo razpise naših družb, v katerih vabijo pisatelje h delu in jim ponujajo honorar. Torej je gotovo, da ga pisatelji tudi dobe, vendar pa se ne vè, more

li kateri slovenskih pisateljev ob tem honorarju živeti. In to je škoda za slovensko književnost. Pa ker smo majhen narodič, smo majhni tudi v tem.

Tako je sedaj, ko pravimo, da je slovenska književnost primeroma zelo razvita, toda kako je bilo za dobe Kančnikove, ob časih izdavanja „Kranjske čebelice“? Takrat, mislim, da se priznani slovenski pesniki pač niso menili o honorarju, ampak so za natisek svojih poezij žrtvovali tudi denar, kateri se jim ni nikdar povrnil . . .

Vendar je tudi naš Kančnik ob neki priliki dobil honorar.

In kako se je to zgodilo?

Dobrepoljski nadžupnik Janez Jarnovič je gođoval. Zato so prihiteli stanovski bratje, da mu čestitajo in se ž njim povesele, da se porazgovore in razvedre, zakaj takrat so omikanci še veliko bolj potrebovali prijateljskih sestankov nego dandanes, ko dobi človek dobrega prijateija v knjigah in časnikih, ko vsak hip izve kaj novega, potrebnega in koristnega in tako zadosti notranjemu nagonu in časovni potrebi.

Prišel je tudi ribniški dekan Valentin Preširen.

Kajpada je bil povabljen tudi učitelj Andrej, saj je bil Jarnovičev zvest prijatelj in vsakanji družabnik, in mu je pomagal po svojih skromnih močeh v borbah, katere je imel z nekaterimi oblastnimi vaškimi magnati, ki so ob vsaki priliki nagajali župniku.

Torej učitelj Andrej je tudi prišel v župnišče, deloma ker je bil povabljen, deloma vsled dolžnosti; seboj je pa prinesel citre — seveda z maloštevilnimi strunami, kakoršne so bile takrat v deželi navadne in se še tu in tam dobe na kaki kmetski izbi med zakajeno šaro.

Kančnik je bil dober pevec in spreten citrar, ki je svoje pesmi spremljal s citrami in tako prijetno zabaval ljudi. V tisti dobi je bila slovenska pesem doma samo na vasi in v cerkvi. V tujem duhu odgojeni omikanci se niso pečali z njo — bile so zelo redke izjeme — ter so jih le včasih zaradi premene poslušali ali morda tudi peli, ako se niso sramovali onečastiti svojega jezika s slovensko pesmijo, katera je bila takrat last edino slovenskega trpina.

Kančnik je razširjal slovensko pesem in petje tudi med omikance, med katere je slučajno prišel . . .

In tako je bilo tudi takrat.

Poobedovali so in Kančnik je sedel med gospodo. Zdravica se je vrstila za zdravico, kozarci so zveneli in hrupen „vivat“ je spremljal govornike. Ali kadar je bilo že dovolj zdravic, vsedel se je Kančnik k citram, strune so brnele in prosta slovenska pesem je zabavala gospodo, ter jo v nemala za slovensko pesem, za slovensko besedo . . . Pel je vesele, šaljive zdravice in zbadljive zabavljice ter recitoval razne pesmi o nesrečnem možu, in dr.

„Andrej, zakrožite katero o Ribničanih“, ustavi ga Jarnovič.

Kančnik se zasmije.

„Ko bi jo znal!“

„Ei, pa zložite, to vam pač ne bode delalo preglavice.“

„Zelo mi utrežete“, pravi dekan.

„Dobro, poskusim!“

Stopi h oknu, vzame papir in se zamisli.

Pri mizi se je nadaljeval razgovor, pri oknu pa je premišljal in snoval Kančnik in pisal . . . pisal . . .

„Pesem je narejena“ spregovori čez dalj časa Kančnik in stopi h dekanu. „Ali jo preberem?“

„Zapojte raje!“ pravi Jarnovič.

Kančnik sede h citram, zaigra nekaj taktov in na to recituje s sprem-
ljevanjem na citrah sledeči verzifikovan dialog:

Fantiček: „Postojte s tovari,
Da prašal bom Vas,
Al' imate gori
Iz ilovce bajs.“

F.: „Ta ‚mladega‘ prama
Zasedi, ta gre,
K' je star od Odama,
Ga došel boš vre.“

Lončar: „Les moraš priti,
Da mero bom vzel;
Boš videl na hrbti,
Kako bo bajs pel.“

L.: O, krota presneta!
Od jeze sem vnet.
Fant sed' na sereta
In skušaj ga vjet!“

F.: „Lončarji ste tiči,
Vas dobro poznam.
Modrosti konjiči
Se skušajo z Vam.“

F.: „Če hočete dobiti
Fantiča v precep,
Mu morate deti
Koprivo pod rep.“

L.: „Hi, šekec, hi bevček,
Hi, lisec, hi, pram.
Počakaj, fantiček,
Boš v rokah vre nam.“

L.: „Zadost' imam pota.
Ne bom te lovil,
Boš videl, ti krota,
Enkrat boš dobil.“

F.: „Le srečno gonite
Konjiče na dom,
Pa bajs prinesite,
Jaz kupil ga bom.“

Gospodo je že ves čas lomil smeh, in grizli so si ustnice. Ko pa Kan-
čnik konča, udarijo v glasen smeh in ploskajo z rokami.

„Vivat naš Kančnik!“ zakliče Jarnovič.

„Vivat! Vivat!“ zadoni okoli mize in kozarci zazvene.

Dekanu je igralo srce veselja, stopi h Kančniku, položi mu levico na
rame, z desnico pa stisne pet svetlih križavcev Kančniku v roke rekoč:

„Tu imate v spomin današnjega dne! Nadaljujte tako pridno! Ali smem
vzeti pesmico s seboj?“

Kančnik pa neverjetno pogleduje sedaj svitile križavce, sedaj dekana
ves iznenadjen.

„Gospod dekan, kaj pomeni to?“

„Za pesem, za trud, ki ste ga imeli! Ne bodite užaljeni. Meni pa
dajte pesem.“

Kančniku zažare oči samega veselja. Hvaležno stisne dekanu desnico
in spravi svetle križavce.

Tak je bil honorar.

Pesem se je brž raznesla ter povzročila od takrat mnogo smeha.

Podgoričan.

D o p i s i.

Iz trebanjskega okraja († Alojzij Temenici, Logatcu, Šmihelu pri Novem Jerše.) Dne 26. m. m. smo pokopali blagega Mestu, Zagorju na rudniški šoli in slednjič človeka, vzornega učitelja gosp. Alojzija skozi dvaindvajset let v Trebnjem. Bil je Jeršeta. Pokojnik je bil rojen 20. junija krščanski mož, mirnega značaja, zaradi 1842. pri Sv. Križu poleg Litije, kjer je česar so ga splošno spoštovali in ga tudi bil njegov oče orgljavec. Služboval je v v družbah radi imeli. Prav trdnega zdravja Starem Trgu pri Ložu, Št. Lovrencu ob ni bil nikoli, zadnja leta ga je večkrat

revmatizem po več časa hudo mučil. Tudi letos je bil par tednov bolan, vendar pa ni prosil namestnika, ker je upal, da bo okreval kmalu. Dne 19. februarja je z velikim trudom šel v šolo in celi teden poučeval. Ta napor je kolikor toliko povzročil katastrofo, katera bi sicer najbrž še ne bila prišla tako hitro. Imel je srčno napako. V soboto, dne 24. februarja, je šel po navadi zopet v šolo, kjer ga kar naenkrat napadejo slabosti. Hitro spusti otroke domov, ki so precej povedali, kaj se mu je zgodilo. Urno pokličejo duhovna in zdravnika. Pomagati ni bilo več mogoče, zdravnik je precej spoznal srčno kap. Bila je zanj posebna sreča, da je bil pri zavesti, tudi govoril je še popolnoma razločno, tako, da se je v naglici izpovedal in prav spodbudno sprejel zakramente za umirajoče. Čutil je pa sam, da se mu bliža smrtna ura, in res, predno je duhovnik odšel, je bil mrtev. Zapustil je vdovo s tremi sinovi in tremi hčerami.

Pogreb je bil v pondeljek 26. februarja v Trebnjem. Pokopal ga je gospod dekan Jan. Nagode ob azistenci domačega kapelana in gosp. gvardijana p. Otokarja Aleša iz Novega Mesta, ki je daroval zanj péto sv. mašo. Pogreba se je vdeležilo veliko domačega ljudstva, ki je v obilnem številu se zbralo, da so molili za pokoj njegove duše in ga spremili na njegovem zadnjem potu. Saj je bil celih dvaindvajset let v Trebnjem in je bil torej učitelj vsem mlajšim. Tudi stanovskih tovarišev in tovarišic je mnogo prišlo v Trebnje zadnjo čast skazat svojemu umrlemu tovarišu. Bilo je vseh menda 28. — S svojimi učitelji je živel v lepi sporazumnosti, ravno tako tudi z duhovniki. Nikdar ni nikomur nasprotoval, pač pa vsakaterega rad podpiral, in zato ga bomo vsi ohranili v dobrem spominu. Počivaj v miru, blaga duša!

Iz Gorice. Dne 4. marca smo imele slovenske katoliške učiteljice v Gorici svoj 18. mesečni shod. — Duhovni voditelj, gospod profesor dr. Jožef Pavlica, je naslikal živo podobo napačnega strahu pred ljudmi in pokazal nespametnost tega, zlasti v omikanih krogih, domačega in gospodujočega zla.

Gospodična Holzinger pl. Weidich je govorila o župnika Hoppeja spisu „Risane pri veronauku.“ Gospodična Premrou je deklamovala Stritarjevo pesen „Izgubljeni sin“ in Prešernovo „Nuna in kanarček“.

Za društvenice, ki so do 4. dne marca t. l. že naredile izpit vsposobljenosti za pouk, je razpisanih 50 K = petdeset kron za najboljši sestavek o predmetu: „Kako si more učiteljica ohraniti veselje do svojega poklica?“

Spisi naj se vložé do shoda v mesecu oktobru. Pisateljice ne smejo podpisati svojega imena na sestavku ne zunaj, ne znotraj; ampak spisu na čelo naj se zapiše geslo. Pisateljica pa naj priloži zapечатeno zavoj, na katerem bodi zapisano zunaj geslo, notri pa ime.

Nagrada se podeli na shodu meseca oktobra; vendar le v tem slučaju, ako sta vložili najmanj dve učiteljici svoje spise. Obdarovani spis mora pisateljica porabiti za predavanje v našem društvu.

M. Holzinger pl. Weidich, predsednica.

Iz Planine na Notranjskem. Tukajšnji krajni šolski svet je v seji 28. januarja t. l. na predlog g. predsednika s petimi glasovi proti enemu (g. nadučitelja) sklenil, da naj se naroči za krajno učiteljsko knjižnico „Slov. učitelj“. Gospod nadučitelj je imel dva ugovora. Prvi, da ni denarja in bo svota 50 K, postavljena v proračun za šolsko in učiteljsko knjižnico, komaj zadostovala za vezanje knjig. Vsled tega je bil sprejet z istim razmerjem glasov dodatni predlog predsed-

nikov, da se v tem slučaju vzame naročnina za „Slov. učitelja“ iz svote za morebitne stroške in drugih preostankov. G. nadučitelj pred par leti ni imel nič proti temu, da se je proračun brez vprašanja in sklepa krajnega šolskega sveta samovoljno za 250 gl. prekoračil in je bilo treba denar na posodo vzeti ter z obrestmi vrniti, — a sedaj bi se borih 5 K ne smelo porabiti za šolski list, ki stoji na katoliškem stališču.

Drugi ugovor je bil, da krajni šolski svet ni opravičen, predlagati knjige in časopise za šolsko in učiteljsko knjižnico, marveč edino le okrajna učiteljska konferenca.

Kaj pravite k temu Vi, g. urednik in drugi gg. učitelji? Okrajna učiteljska konferenca se ima menda pečati le z okrajno učiteljsko knjižnico, za šolsko in krajno pa velja samo § 2. knjižničnega reda A. Odgovorni voditelj poslednje je šolski ravnatelj. Da bi pa ta smel prezirati želje, oziroma sklepe krajnega šolskega sveta, ki so bili v tem oziru storjeni, bi bilo pa nekoliko čudno. Kak član krajnega šol. sveta, ki brezplačno opravlja svoj posel, bi vendar rad tu pa tam čital kak šolski list in mu gre vsled § 15. knjižničnega reda A vstreči. Ali ne? Bi li ne smeli člani krajnega šol. sveta za svoja pota in

zamudo časa staviti te skromne zahteve, da se naroči in jim dá na razpolago „Slovenski učitelj?“

Opomba uredništva. Vi ste popolnoma opravičeni predlagati knjige in časopise za krajno učiteljsko knjižnico. Ker bi se taki slučajji vtegnili tudi drugod goditi, navajamo zadevne §§ knjižničnega reda. (Ministerski odlok z dné 15. decembra 1871.) § 15. pravi: Če je spojena z ljudsko-šolsko knjižnico krajna knjižnica za učitelje, veljajo za taisto določila §§ 2., 3., 4., 5., 11. in 13. tega knjižničnega reda z dostavkom, da se smejo knjige iz take knjižnice posojati tudi občanom šolske občine, če radi tega koristi učiteljskega osobja ne trpé kake škode.

§ 2. pa govori, da šolski voditelj v dogovoru s predsednikom krajnega šolskega oblastva ali z onim udom kraj. šol. sveta, kateri je od predsednika v to določen in na večrazrednih šolah tudi v dogovoru z učiteljskim osobjem določa one knjige, katere je nakupiti. — Ker je knjižnica vstanovljena za vse učiteljsko osobje in celo za druge občane, zato je šolski voditelj dolžan pri nabavi knjig in časnikov ozirati se na njihove želje. Omenjeni gospod je kazal skrajno nestrpnost!

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Na Kranjskem. — Na svojih dosedanjih mestih so stalno nastavljeni: g. Fran Mercina v Erzelju in gospodične: Frančiška Bajer v Štrekljencu, Margareta Žele v Begunjah pri Cerknici, Emilija Manzoni v Grahovem in Amalija Kotlušek v Vipavi. Gospodična Ivana Zupanec v Starem trgu je premeščena v Faro-Vas in gospodična

Alojzija Delak, učiteljica na zasebni šoli „Šol. Doma“, v Prem.

Na Štajerskem. Na svojih dosedanjih mestih so stalno nastavljeni: gospodična Elvira Vipavc, učiteljica pri sv. Jakobu v Slov. Goricah, g. Fran Cmerešek v Ločah, gdč. Leopoldina Kališ v Gornjem gradu, Gdč. Klotilda Framšek je postala učiteljica ročnih del v Vidmu, g. Beno Serajnik,

učitelj v Čadramu, je imenovan začasnim voditeljem v Stranica, gdč. Olga Bradaška za pomožno učiteljico v Sv. Vidu pri Poniški. — Učitelja na strokovni šoli za lesno industrijo v Ljubljani, gg. Julij Springer in Josip Vesel, sta dobila naslov profesorja.

V okrajni šolski svet v Tolminu so izvoljeni: za bovški sodni okraj gospodje: Anton Straussgitl in Al. Žagar; za kobaridski Ivan Miklavič in Josip Gašperut; za tolminski Fran Golja in Fran Kovačič; za cerkljanski Al. Ravnikar in Ivan Laharnar.

Okrajnim šolskim nadzornikom za italijanske ljudske in meščanske šole v Trstu in okolici je imenovan gimnazijski profesor Oskar pl. Hassek v Trstu.

Šole so zaprli v Trebnem na Kranjskem, v Slov. Bistrici, Zgornji in Spodnji Polskavi na Štajerskem in v Doberdobi na Primorskem. Vzrok so razne bolezni med otroci.

Personalstatus, ki je izšel v Schwentnerjevi založbi, izkazuje na Kranjskem 522 stalno nameščenih učiteljev in učiteljic. Od teh jih je 63 v prvem plačilnem razredu, 95 v drugem, 190 v tretjem in 174 v četrtem.

Koroški deželni šolski svet je ukazal, da je v šolah, kjer nimajo primerne telovadnice, mesto telovadbe poučevati na slovenskih šolah nemščino, na utrakviističnih pa slovenščino. Poleti pa naj se mesto telovadbe prirejajo izleti.

Preosnova učiteljišč. V naučnem ministerstvu se vrše obravnave, kako bi se učiteljišča preosnovala, da bi bolje mogla izvrševati svojo nalogo. Sloviti pedagog profesor Willman v Pragi je dobil nalogo, da osnuje nek načrt za preosnovo. Krščansko mišljenje tega učenjaka nam je porok, da se bode ta reforma izvršila v pravem duhu. — O Willmanu bomo v jedni prihodnjih številkih priobčili daljšo razpravo.

Ministrske odredbe. Naučno ministerstvo je z odlokom dné 23. januarija t. l. določilo, kako je izdelovati statistični izkaz ljudskih šol za leto 1900. Objavilo je tudi formulare za vprašavne pole in inštrukcije za ravnatelje, nadučitelje in voditelje javnih in zasebnih ljudskih šol pri izdelovanju statističnih izkazov. (Verordnungsblatt v. 1. März 1900.)

Realčni zakon, katerega je sklenil deželni zbor kranjski v svojem zadnjem zasedanju, ni dobil najvišjega potrjenja.

Koroški deželni šolski svet je s posebnim ukazom na okrajne šolske svete in na mestni šolski svet v Celovcu odredil, da se odpravi tajna kvalifikacija učiteljev.

Nove šole. Nova enorazrednica se bode osnovala v Bukovšici pri Škofji Loki. — Dvorazrednici v Dornovi pri Ptujju in na Planini (Štajersko) se bode ta razširili v trirazrednice.

Slovenska gimnazija v Ptujju. Po Spodnjem Štajerskem se je začelo gibanje, da se v Ptujju ustanovi slovenska gimnazija. Uredba sedanje nemške gimnazije je za Slovence neznosna.

Duhovščina za učitelje. Naučno ministerstvo je določilo, da se morajo učiteljem šteti petletnine od prebitega izpita učiteljske vsposobljenosti. Pomnoženi okrajni šolski svet goriški je sklenil dné 2. t. m. napraviti utok proti tej določbi na upravno sodišče. Proti temu utoku je glasoval preč. gosp. Anton Hvalica, zastopnik cerkve, ki je bil zato, da se učiteljem izplačajo petletnine, kakor je ministerstvo dovolilo. „Učiteljski Tovariš“ pa poroča očitno pod vplivom tega dejstva, da je izvrševalni odbor napredne stranke sklenil „zavzeti se za ugodno rešitev učiteljskih petletnin“. — Limanice so nastavljene, sedaj manjka še gimpeljev, da se nanje vjemó!

Zavrtnjena slovenska prošnja. Dež. šolski svet štajerski je javil krajnemu šolskemu svetu celjske okolice, da njegovi prošnji gledé razširjenja okoliške deške šole v Celju v definitivno petrazrednico ne more ugoditi. — Za slovenske prošnje imajo v Gradcu vedno gluha ušesa!

Razpisane učiteljske službe. Na Kranjskem. Na novorazširjeni trirazrednici na Viču pri Ljubljani je razpisano tretje učno mesto v stalno nameščenje. Prošnje do 16. marca t. l. na okr. šolski svet v Ljubljani. Na četerorazrednici v Trebnjem nadučiteljsko event. učiteljsko mesto s postavnimi dohodki v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje do 20. marca na okr. šolski svet v Rudolfovem. V šolskem okraju Černomelj se razpisujejo naslednje učiteljske službe v stalno event. začasno nameščenje: 1. Služba nadučitelja na trirazrednici v Dragatušu, 2. služba

učitelja - voditelja na enorazrednici v Črešnjevcu, 3. drugo učno mesto na dvorazrednici v Starem Trgu s prostim stanovanjem. Prošnje do 25. marca na okr. šol. svet v Černomlju. — Na dvorazrednici v Trebelnem pri Mokronogu je razpisano drugo učno mesto s postavnimi dohodki v stalno event. začasno nameščenje. Prošnje do 31. marca na okrajni šolski svet v Krškem. — Na dvorazrednici na Rakeku služba nadučitelja. Prošnje do 4. aprila na okr. šol. svet v Logatcu.

Na Štajerskem. Na dvorazrednici pri sv. Andražu nad Polzelo je stalno namestiti učiteljsko službo z dohodki III. krajevnega razreda. Prošnje do 17. marca na krajni šolski svet pri sv. Andražu.

Razpisana katehetska služba. Na nižji gimnaziji v Ljubljani je razpisana služba veroučitelja. Prošnje do 10. aprila na c. kr. deželni šolski svet.

Drobtine.

† Ivan Poženel. Dne 3. marca je umrl na Rakeku tamošnji nadučitelj gospod Ivan Poženel. Rajnik je bil rojen l. 1841. v Črnem Vrhu nad Idrijo. Učiteljsko pripravnico je obiskoval v Idriji in jo dovršil l. 1859. — Služboval je v Dobropoljah kot podučitelj do l. 1861. Od tam je šel za učitelja v svoj rojstni kraj v Črni Vrh nad Idrijo. Koncem l. 1871. ali v začetku 1872. se je preselil na Unec in od tam leta 1886. na Rakek, kjer je služboval do svoje smrti. Naj v miru počiva!

Živela načela! Gospodje v krogu „Učit. Tovariša“ so „narodno-napredni“. Tako vsaj vsaki hip izjavljajo in se pri tem bijejo na svoje prsi. Za „napredna načela“ so pripravljani iti v boj z vso vnemo. Kakšna so ta načela, je seveda

teško posneti iz njihovega glasila. Na prvi strani ti pišejo, da je treba mladino poučevati v katoliškem duhu, ki mora prešinjati ves pouk, na tretji, da je treba krščanski nauk iz šole izbacniti, zgoraj bodo povdarjali svojo narodnost, spodaj slovesno izjavljali, da jim je ljubši, ako sedi v deželnem šolskem svetu kak nemškutar, kakor slovenski duhovnik, v enem listu bodo zavračali „jungovce“, v drugem pritrjevali piscu, ki jih hvali. — In ti gospodje se čutijo silno užaljene, ako jim kdo pravi, da so frazerji!

Žalostne šolske razmere na Koroškem dobro osvetljuje nek dopis v „Miru“. V čisto slovenskem kraju blizu Beljaka se otroci poučujejo le v nemščini. In slovenskim otrokom narekuje učitelj pri lepopisju take stavke: „Deutscher Sinn.

ist Ehrenpreis. deutsches Herz Vergissmeinnicht, deutsche Treue Augentrost“ Na tak način se vceplja mladini tuje mišljenje.

Umrla je v Ljubljani t. t. m. gospa Marija Belar, vdova ranjkega nadučitelja Leopolda Belarja. Pokojnica je bila velika dobrotnica revežev in obče spoštovana v ljubljanskih meščanskih krogih. R. I. P.

Učiteljstvo na Irskem. Lepo pohvalo je izrekel nedavno O. Coumè iz družbe Jezusove o irskih učiteljih o priliki nekega zborovanja, ki se je vršilo v katoliškem učiteljskem semenišču. Govoril je približno tako:

„Ljudski učitelj Irske je vedno zvesto stal na strani svoje cerkve v najvihsnejših časih naše zgodovine. Vsa vgodnost bi mu bila na razpolago, ako bi bil hotel postati zaveznik angleške laži-reformacije. Toda značaj irskega učitelja je bil neomahljiv. Zvesto se je držal zasramovanega duhovnika in zatiranega kmeta. Dal se je raje pregnati iz svojega domovja, kakor da bi zatajil svoja verska in narodna načela. Zato ga je tudi spoštovalo irsko ljudstvo kot vir prave omike, a še bolj ga je spoštovalo, ker je bil vedno zvest tovariš irskemu duhovniku in ga podpiral pri njegovem težavnem delovanju. V močvirnatih krajih in odljudnih planinskih pokrajinah je poučeval irski učitelj z vso požrtvovalnostjo izročeno mu mladino, često sam živeč v najbornejših razmerah, in poučeval jo je v katoliškem duhu in skrbel, da jo ohrani materi sv. cerkvi. Čestokrat je ob strani duhovnikovi tudi irski učitelj tvegval svoje življenje, da je katoliško ljudstvo irsko krepil in izpodbujal, naj ostane zvesto svoji veri in narodnosti.“ — Res posnemanja vredni učitelji!

Šolstvo na Hrvaškem. V pretečenem letu je bilo na Hrvaškem in v Slavoniji 1371 ljudskih šol in pride na 1594 pre-

bivalcev po ena šola. Za šolo obveznih, otrok je bilo 318.868, a dejanjsko jih je obiskovalo šolo 197.006 ali 61 odstotkov. Najslabše je razvito šolstvo v Slavoniji.

Proti nemški šoli v Pekrah pri Mariboru so se pritožile občine Lembah, Bistrica in Bergenthal, toda upravno sodišče je pritožbo zavrnilo. Taki neuspehi so žalibog pri slovenskih težnjah navadni.

Odlikovan učitelj. Deželni šolski odbor štajerski je izrekel zahvalo gospodu Matiju Šmidu, nadučitelju v Podgorjah za nadzorovanje pri zidanju nove šole.

Shod štajerskih jungovcev. O veliki noči ali o binkošti namerava osrednje vodstvo v Gradcu sklicati shod zaupnih mož, na katerem se bodo baje kovali važni sklepi. Tako vsaj poroča štajerska „Schul- und Lehrerzeitung“ v 4. številki.

Šola v hlevu. V Italiji imajo 21 vseučilišč, ki jih država vzdržuje z ogromnimi svotami, toda kako je tamkaj z ljudskimi šolami, dokazuje sledeči slučaj: V Berleziju je šola nastanjena v hlevu. Ta hlev je dokaj prostoren. Poleg konj, krav, oslov in drugih domačih živali ima tudi prostora za trideset učencev. Ti sedé na tleh in za noge so jim izkopane jamice. Srečni učitelj, ki tu poučuje, se zóve Pietro Giovelli, ima 120 lir (okoli 100 K) letne plače in prosto stanovanje v šoli (oziroma v hlevu).

Hrvatska „Škola“, po kateri smo posneli to zanimivo kulturno sličico, pristavlja: „Tu se nema šta više reči.“ Mi bi pa vendar še pristavili, da je taka tista „svobodna šola“, ki velja liberalnim in jungovskim učiteljem za vzor. Praga te „napredne“ šole (oziroma hleva) po italijanskih „naprednih“ postavah namreč ne sme prestopiti duhovnik.

Otroci v koncertu in gledališču. Vlada je v mestu Danzig prepovedala šolski mladini vsako sodelovanje pri koncertih, gledaliških in drugih javnih pred-

stavah brez dovoljenja šolskega nadzornika. Istotako je prepovedala šolski mladini obiskovanje gostiln in drugih javnih prostorov po deseti večerni uri.

Luč sveta! Izmed vseh rimskih palač je najimenitnejša palača vatikanska, to priznava celo Brockhaus, ki je katoličanstvu sovražen. V vatikanskih muzejih je neizmerno bogastvo krasnih umetnin. Največji slikarji in kiparji vseh časov so jih založili z nesmrtnimi svojimi deli. Muzej Pio-Clementino je prva zbirka starin vsega sveta. Knjižnica šteje 280.000 snopičev in 26.000 rokopisov. Po navetu dr. R. pl. Hartla, ravnatelja dunajske dvorne knjižnice, je naročil prefekt vatikanske knjižnice P. Ehrle, da se odslej izdajata vsako leto po dva rokopisa potom fotokemične reprodukcije. Kot prvo delo izvolil si je Virgila, kojega je P. Nolhac priredil za javnost ter oskrbel s potrebnimi opazkami. Drugo pa je pergamentna listina knjige Jozua, katero pripravlja učenjak Jan. Graeven. Prav govori duhoviti Kralik rekoč: „Umetnik, filozof, socialni politik in zgodovinar, vsi ti se snidejo pred vrati Vatikana, ako niso obležali med potjo.“ Da, papežtvo in veda, katoliška cerkev in omika so tako tesno združene, da priznava celo protestant Müller: „Brez papežtva bila bi Evropa dežela divjakov.“

Resnica in laž. Abbé Meregiani iz Bologne je nedavno zapustil v svoji oporoki 700.000 lir mestni bolnišnici, 70.000 beraškemu zavetišču, 27.000 zavodu slepcev, 27.000 drugim občekoristnim napravam; svoje hiše in zemljišča je volil Salezijanom Don Boska. To in še marsikaj bi tudi Horvátek smel naštevati, predno sklene račun o tem, kar je storila katoliška cerkev in njeni duhovniki za blagor ljudstva. A on razpravlja raje druge statistike, našteva druga števila in priporoča učiteljstvu v proučevanje in vglabljanje

zanimivo knjigo „Pfaffenspiegel“ (!!), ki izide baje vsako leto pomnožena in razširjena.

Argentiniya. Argentiniya je ustanovila poslanstvo v Vatikanu. Vlada, ki je bila poprej liberalna, je sedaj sama priznala, da je liberalizem osodepoln deželi in ljudstvu; naglašala je tudi, da je prepotrebno urediti države po načelih svete cerkve. Vse od najvišjega ministra do zadnjega redarja argentinskega se je bahalo še nedavno s svojim liberalizmom. Danes pa vlada uvideva, da so ji duhovniki, redovniki in katoliške šole v največjo korist. To je priznal sam vodja liberalcev na velikem ljudskem shodu. Liberalizem je torej prišel na boben celo v republikanskih državah; njemu bode kmalu sledil tudi šolski liberalizem. Saj je najbolj absurden sad liberalne klike. Kdor še dandanes liberalizmu hlapčuje in se mu klanja, kakor n. pr. nekaj učiteljstva v Avstriji in Nemčiji, kaže le, da je zaostal za tekom časa. *M.*

Krščansko pisanje, čitanje in računanje. Mnogo ljudi, da, celo takih, ki se štejejo med dobre kristjane, ne more umeti, zakaj se katoliška cerkev tako odločno poteguje za versko šolo. Na velikem zborovanju krščansko-nemških društev severne Češke dne 3. sept. v St. Georgsthalu je nadučitelj Berner iz Reichenaua prav po domače razložil poslušalcem vrednost krščanske šole, rekoč: „Mnogospoštovani poslušavci! Vi mi utegnate ugovarjati, da mora biti delovanje učiteljevo povsem neodvisno od verstva; judje, protestanti in katoličani računajo enako, čitajo enako i. t. d. Pa to ni vse jednako, kako smo se tega naučili: Ko bi se bil vsak naučil krščanskega pisanja, bi se po časopisih in tudi drugod ne čitalo toliko umazanega in ostudnega beriva; ako bi se bilo ljudstvo privadilo krščanskemu čitanju, bi ne maralo

čitati toliko brezverskega, brezbožnega, podlega in nepravnega; ako bi se slednjič bili naučili vsi krščanskega računstva bi ne bilo treba postav zoper oderuštvo i. t. d. Ako bi se mladina naučila krščanskega risanja, tedaj bi pač oblastvom ne bilo treba odstranjevati iz izložb nesramnih podob.“ Te preproste besede prav dobro razlagajo, kako opravičena je želja cerkve, da mora vera prešinjati ves pouk in da morejo le prepričani krščanski učitelji s svojim zgledom mladino prav vzgajati.

Število šolskih otrok na Dunaju. Dne 1. oktobra 1899 je bilo na vseh mestnih šolah na Dunaju 3507 oddelkov (razredov in paralelk), od teh jih je bilo 1714 za dečke, 1759 za deklice in 34 oddelkov je bilo skupnih. K tem je še prišteti 16 oddelkov za slaboumne otroke. Zato znaša svota vseh oddelkov 3523. Število šolo obiskujočih otrok je znašalo letos 140.089; od teh je bilo 70.418 dečkov in 69.671 deklic. Ako k temu številu še prištejemo učence meščanskih šol in slaboumne otroke dobimo število 181.107 šolskih otrok.

Giordano Bruno straši sedaj po vseh liberalnih in socialno-demokratskih časnikih. Tudi „Učit. Tovariš“ mu je posvetil nekaj vrstic. Pred leti se še nikdo ni zmenil zanj. Odkar so mu pa frama-soni postavili na rimskem „campo dei fiori“ spominik, in sicer z namenom, da kljubujejo papežu, mu vsi brezverci prepevajo slavo. Kdo pa je bil Giordano Bruno? Bil je menih, ki je z razuzdanim življenjem oskrunil redovno obleko, bil je pesnik, ki je zlagal najnesramnejše pesmi, bil je brezverec in bogokletnež

najhujše vrste, bil je konfuzen filozof brez vglada in pomena pri učenjakih. A bil je strasten nasprotnik vere in cerkve, in to je dovolj v naših dneh, da ga kujejo v zvezde.

Državni šolski muzej se bode ustanovil na Dunaju. Že pred jednim letom se je ondi osnovalo posebno društvo, da vresniči idejo državnega šolskega muzeja za Avstrijo. Zanimanje za to podjetje je veliko.

Krščanska učiteljska društva na Dunaju. V stolnem mestu Avstrije je sedem krščanskih pedagoških društev. 1. Dunajsko katehetsko društvo ustanovljeno leta 1899. 2. Katoliška učiteljska zveza za Avstrijo. Predsednik ji je Josip Moser, znani prvoboritelj za krščansko šolo. 3. Katoliško učiteljsko društvo za Dunaj in Dolenjo - Avstrijo. 4. Učiteljsko društvo „Dr. Lovro Kellner“. 5. Prvo društvo katoliških učiteljic in vzgojiteljic za Avstrijo. 6. Krščanski dunajski pedagoški klub. 7. Društvo učiteljev in prijateljev šole na Dunaju.

Preosnova risarskega pouka na ljudskih in meščanskih šolah. V naučnem ministerstvu na Dunaju je bila pred kratkem zbrana enketa za preosnovo pouka v risanju. Prof. J. Barbiš in učitelj na meščanski šoli Jos. Jahne sta stavila predloge, kako naj se reformuje pouk v geometriji, geometriškem risanju in prostoročnem risanju na ljudskih in meščanskih šolah in na učiteljiščih. Ministerstvo je zastopal sekcijski svetnik pl. Eschenburg. Po obširni debati so bili načrti referentov sprejeti.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.